

Гужанова Т.С. Панченко Є.С. Формування предметно-практичної, технологічної компетентності в нормотипових та дітей з ООП старшого дошкільного віку в процесі конструктивної діяльності. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. Київ, 2024. Вип. № 5 (39). С. 166-178.

УДК 37.015.31:377-053.5-056.36

Гужанова Тетяна Сергіївна, доцент кандидат філологічних наук, Житомирський державний університет імені Івана Франка, 10008, м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40, тел. +380 412 43-14-17, e-mail: gutatiana@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0003-2666-8554>.

Панченко Єлизавета Сергіївна, асистент кафедри теорії та методик дошкільної й інклюзивної освіти, Житомирський державний університет імені Івана Франка, 10008, м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40, тел. +380 412 43-14-17, e-mail: liza.panchenko01@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0003-8470-2068>.

ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНО-ПРАКТИЧНОЇ, ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В НОРМОТИПОВИХ ТА ДІТЕЙ З ООП СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ КОНСТРУКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. У статті аналізується вплив конструктивної діяльності на формування предметно-практичної, технологічної компетентності в дітей старшого дошкільного віку, визначаються умови, які сприятимуть позитивному засвоєнню дошкільниками певних знань, умінь і навичок. Автори звертають увагу на створення предметно-розвивального середовища, різноплановість конструкторів та матеріалів для конструювання, наявність мотивації, яка спонукатиме дошкільників до активної діяльності. Також підкреслюється, що конструктивна діяльність позитивно впливає не тільки на нормотипових дітей, а й активно використовується під час корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Як відомо, дошкільний вік є сенситивним для розвитку багатьох компетентностей. Якщо не розпочати процес їх формування саме в цей період, то дитині буде важко опанувати ними надалі. Відповідно до Базового компонента дошкільної освіти у ЗДО має відбуватися формування таких компетентностей: рухової, здоров'язбережувальної, особистісної, предметно-практичної, технологічної, сенсорно-пізнавальної, логіко-математичної, дослідницької, природничо-екологічної, ігрової, соціально-громадянської, комунікативної, художньо-мовленневої тощо.

Для формування предметно-практичної, технологічної компетентності можна використовувати різні види діяльності, які будуть спрямовані на набуття необхідних знань та навичок. Серед таких видів діяльності виділяють конструктивну, яка в старшому дошкільному віці набуває продуктивного характеру. В процесі конструктивної діяльності у нормотипових дітей та у

дітей з особливими освітніми потребами розвивається багато корисних умінь та навичок. В першу чергу, діти проявляють свою фантазію під час створення певних конструкцій або виробів, дізнаються про властивості матеріалів, способи взаємодії з ними, вигадують нові застосування старих речей. В процесі окресленої діяльності з'являється можливість разом зі своїми товаришами досягти спільного результату, спланувавши послідовність виконання дій від початку і до завершення.

Ключові слова: предметно-практична, технологічна компетентність дітей дошкільного віку, діти з особливими освітніми потребами, конструктивна діяльність.

Guzhanova Tetyana Serhiivna, candidate of philological sciences, associate professor, Zhytomyr Ivan Franko State University, str. Velika Berdychivska 40, Zhytomyr, 10008, phone: (042) 43-14-17, e-mail: gutatiana@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0003-2666-8554>

Panchenko Elizaveta Serhiivna, assistant Professor of the Department of Theory and Methods of Preschool and Inclusive Education, Zhytomyr Ivan Franko State University, str. Velika Berdychivska 40, Zhytomyr, 10008, phone: (042) 43-14-17, e-mail: liza.panchenko01@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0003-8470-2068>.

FORMATION OF SUBJECT-PRACTICAL, TECHNOLOGICAL COMPETENCE IN NORMOTYPICAL CHILDREN AND CHILDREN WITH SEN OF OLDER PRESCHOOL AGE IN THE PROCESS OF CONSTRUCTIVE ACTIVITY

Abstract. The article analyzes the impact of constructive activities on the formation of subject-practical, technological competence in older preschool children, determines the conditions that will contribute to the positive assimilation of certain knowledge, skills and abilities by preschoolers. The authors pay attention to the creation of a subject-development environment, the diversity of constructors and materials for construction, the presence of motivation that will encourage preschoolers to be active. It is also emphasized that constructive activity has a positive effect not only on normotypical children, but is also actively used during correctional work with children with special educational needs. As you know, preschool age is sensitive for the development of many competencies. If you do not start the process of their formation during this period, it will be difficult for the child to master them in the future. In accordance with the Basic component of preschool education, the following competencies should be formed in preschool education: motor, health-preserving, personal, subject-practical, technological, sensory-cognitive, logical-mathematical, research, natural-ecological, game, social-civic, communicative, art and speech, etc.

Various types of activities aimed at acquiring the necessary knowledge and skills can be used to form subject-practical, technological competence. Among these types of activities, constructive ones are distinguished, which in the older preschool age acquires a productive character. In the process of constructive activity, normal

children and children with special educational needs develop many useful abilities and skills. First of all, children show their imagination when creating certain designs or products, learn about the properties of materials, ways of interacting with them, and invent new uses for old things. In the process of the outlined activity, there is an opportunity to achieve a common result together with your friends by planning the sequence of actions from the beginning to the end.

Keywords: subject-practical, technological competence of preschool children, children with special educational needs, constructive activity.

Постановка проблеми. В основу Державного стандарту дошкільної освіти в Україні покладено компетентнісний підхід, який також застосовується у багатьох європейських країнах (Австрія, Фінляндія, Німеччина, Нідерланди тощо). І це є цілком обгрунтованим рішенням, оскільки ще з дошкільного віку важливо починати формування компетентностей, які знадобляться для подальшого життя. До таких компетентностей відноситься предметно-практична, технологічна, яка вважається однією з головних для дітей дошкільного віку.

Для успішного формування зазначеної компетентності вихователі починають використовувати різні види діяльності та досліджувати їхній вплив на предметно-практичну, технологічну компетентність. В педагогічній практиці можемо зустріти дослідження щодо впливу на формування зазначеної компетентності в процесі трудової, художньо-творчої, конструктивної діяльності. Ми вирішили зупинитися на вивченні впливу конструктивної діяльності на формування предметно-практичної, технологічної компетентності, адже під час її використання у дітей виховується дбайливе ставлення до матеріалів, якими вони користуються під час конструювання, дошкільники вчаться правильно користуватися ножицями, клеєм, голками, працювати в команді, правильно оцінювати свою роботу, а також вироби інших дітей, використовувати різні матеріали для створення поробок.

Ми вважаємо, що під час використання конструктивної діяльності дитина в першу чергу отримує задоволення, розвиває свої творчі здібності. Оскільки вплив конструктивної діяльності на розвиток зазначеної компетентності досліджений досить мало, у своїй практиці вихователі ЗДО вказану діяльність використовують не так часто, як потрібно або її використання є шаблонним і не вимагає від дітей виявів творчості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Українські педагоги та психологи активно працюють над дослідженням формування предметно-практичної, технологічної компетентності у дітей дошкільного віку. Цьому питанню присвячені наукові праці Н. Голоти, О. Дронової, Л. Казулька, Т. Коржа, С. Матвієнка, Л. Сірченка та ін. Але наукової літератури з практичними дослідженнями на запропоновану тему недостатньо, тому є необхідність в отриманні додаткового теоретичного матеріалу, а також в практичних дослідженнях в зазначеному напрямку.

Мета статті – дослідження впливу конструктивної діяльності на формування предметно-практичної, технологічної компетентності в дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. В Базовому компоненті дошкільної освіти (нова редакція 2021) предметно-практичну, технологічну компетентність визначено як здатність дитини реалізовувати творчі задуми з перетворення об'єктів довкілля з використанням різних матеріалів, що спираються на обізнаність із засобами з предметно-практичними діями, з допомогою дорослого чи самостійно у процесі виконання конструктивних, технічно-творчих завдань, завдань з моделювання [1, с. 9].

Відповідно до діяльнісного підходу, який є пріоритетним у Базовому компоненті, вихователь має створити для дошкільників такі умови, в яких діти матимуть можливість проявити свою самостійність, творчість, вміння співпрацювати з іншими для створення спільного продукту.

Оскільки старший дошкільний вік характеризується активним розвитком творчої діяльності, відповідно і формування предметно-практичної, технологічної компетентності посідає особливе місце. Якщо в молодшій групі діти створювали конструкцію, щоб отримати результат, то у старшій групі дітей захоплює сам процес створення. Для отримання такої трансформації дошкільника вихователю необхідно створити ситуацію, що мотивує, яка збільшить активність дітей, та навчити їх робити аналіз виробів, які змайстрували вони або інші діти. Для вирішення цих завдань ідеально підійде конструктивна діяльність під час якої дитина отримує нові знання і практичні вміння, вчиться працювати в команді, бережно ставитися до матеріалів, правильно використовувати інструменти.

Конструктивна діяльність є досить складним видом творчої діяльності дошкільників. У багатьох європейських країнах для неї відводять значне місце. Діти можуть у вільному доступі користуватися конструкторами у багатоповерхових магазинах фірми Lego. Це є показником того, що конструктивним матеріалам приділяють значне місце в освітньому процесі дітей. Без конструктивної діяльності формування предметно-практичної, технологічної компетентності буде вважатися недосконалим та недостатнім.

Для формування предметно-практичної, технологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку в процесі конструктивної діяльності необхідно дотримуватися певних умов, які сприятимуть позитивному засвоєнню дошкільниками певних знань, умінь і навичок. Ми вважаємо, що однією з таких умов є створення предметно-розвивального середовища, яке сприятиме виникненню позитивного ставлення дошкільників до конструктивної діяльності. Кожного року ігрове середовище ЗДО має поповнюватися різноманітними матеріалами для конструювання, зокрема наборами конструкторів та різноманітними будівельними, покидьковими природними матеріалами, які спонукатимуть дітей старшого дошкільного віку до творчого конструювання.

Ми вважаємо, що більшість українських ЗДО мають в наявності недостатньо матеріалів для конструктивної діяльності (йдеться саме про набори

конструкторів). За нашими спостереженнями середньостатистичне ігрове середовище містить декілька наборів конструкторів Lego, які чудово розвивають дитину, але під час роботи на заняттях ці набори не можна раціонально розподілити і кількості деталей не вистачає на групу дітей. Ще використовують середній та великий пластиковий конструктори, яких також недостатньо під час занять. Зрозуміло, що з часом у групі накопичується по декілька наборів всіх перерахованих конструкторів, але вони мають властивість зношуватися, ламатися та губитися. Проте, розв'язати цю проблему можливо. По-перше, якщо конструктивних матеріалів не вистачає на всіх дітей, їх можна поділити на дві або декілька підгруп. Нехай кожна підгрупа майструє з різних конструкторів, наступного разу вони поміняються місцями. По-друге, нехай діти майструють із матеріалів, які вихователь може зібрати з допомогою батьків. З таких матеріалів можна зробити велику кількість чудових речей, які не тільки сподобаються дітям, а й навчать їх вторинній переробці непотрібних речей.

Але конструювання з природних, покидькових та паперових матеріалів не зможе повністю замінити конструювання з різних видів конструкторів. Тому необхідно звернути додаткову увагу на наповнюваність груп ЗДО різними видами конструкторів. Для дітей старшого дошкільного віку захопливим є конструювання з наступних видів конструкторів: Lego, магнітні конструктори фірми Magformers, які зачаровують дитину своїми властивостями з'єднуватися між собою без додаткових зусиль. Магнітні конструктори складаються з різної кількості деталей залежно від рівня складності. Зазвичай до них додаються зображення готових об'єктів, які дитина може зібрати, але обмеженості в прояві творчості вони не мають, тому діти зможуть змайструвати все, що їм заманеться. Конструктори фірми Мессано передбачають використання металевих деталей різного розміру, які з'єднуються між собою маленькими шурупамі. Такі конструктори інколи важко скласти навіть дорослим людям, тому їх використання рекомендується на кінець старшого дошкільного віку. Вихователь має уважно стежити за дітьми під час роботи з таким видом конструктора, адже маленькі деталі досить небезпечні для дітей. Оскільки серія цих конструкторів передбачає спорудження машинок, хлопчики більше надають їм перевагу, ніж дівчатка. Ми помітили, що колір конструкторів також істотно впливає на бажання дитини взаємодіяти з ним. За нашими спостереженнями, діти більше надають перевагу конструктору, який у своєму наборі має яскраві деталі (сині, зелені, жовті, червоні, фіолетові, рожеві кольори тощо), ніж конструкторам сірого, білого, чорного кольору.

Ще одним видом конструктивної діяльності для дітей дошкільного віку, що захоплює, є так звана «халабудна педагогіка». Суть цього конструювання полягає у спорудженні конструкцій за допомогою ковдр, подушок, пуфів, стільчиків тощо. Всі ми знаємо, що діти люблять будувати халабуди, в яких вони можуть погратися в різноманітні ігри. Набуття такої навички дуже важливе для розвитку дитини. Весь груповий простір має бути у розпорядженні дітей для ігрової діяльності.

Ще однією умовою є залучення дітей до власне процесу конструювання. Згідно з програмою розвитку дітей дошкільного віку «Українське дошкілля» наприкінці старшого дошкільного віку дитина має здобути наступні вміння: спільно будувати, творчо розвивати сюжети ігор із будівлями; створювати нові споруди за зразком; втілювати власний задум у конструкцію; власноруч і разом з дорослими виготовляти різні вироби тощо [2].

Процес конструювання має бути комфортним для дитини. Ми вважаємо, що під час такої діяльності дитина немає знаходитися весь час на відведеному для неї місці. За нашими спостереженнями, конструювання стає для дітей цікавішим тоді, коли вони самостійно обирають зручну локацію. Це може бути підвіконня у групі, зручний килим, куточок для творчості або їхній столик.

Для успішного формування предметно-практичної, технологічної компетентності необхідна наявність мотивації, яка спонукатиме дошкільників до активної діяльності. Для дітей дошкільного віку найефективнішим методом мотивації є гра, яка викликає у них позитивні емоції, спонукає дітей до процесу творчості та отримання певного результату. Необхідно враховувати індивідуальні та статеві особливості дошкільників під час ігор. Вихователь має проявити кмітливість під час мотивування дітей до співпраці з однолітками, з якими вони не люблять гратися або навіть спілкуватися. Якщо в молодшій групі спільна діяльність не займала провідне місце і діти гралися поруч, то в старшому дошкільному віці самостійна та спільна діяльність займають однакові позиції. Самостійна діяльність важлива для розвитку особистих умінь, знань, формування певних навичок, а використання спільної діяльності спрямоване на розвиток уміння співпрацювати з іншими. Ми маємо показати дітям, що не тільки з друзями цікаво співпрацювати, а спільні інтереси можна знайти з іншими дітьми, які мають свій погляд та цікаві ідеї. Таким чином кожного разу при зміні партнера будуть набувати нового досвіду, навчаючись один в одного. Для цього вихователь може придумати цікаві способи об'єднання дітей в групи. Можна використовувати різноманітні лічилки, жеребкування та інші способи розподілу. Для прикладу, під час заняття «Осінній віночок» діти наосліп обирають із чарівної коробки значки з лісовими звірятами й таким чином діляться на команди.

Оскільки дошкільники прагнуть зробити свою працю корисною для суспільств, впевнитися, що їхні зусилля були витрачені не даремно, у ЗДО потрібно постійно влаштовувати виставки дитячих робіт, на які рекомендується запрошувати молодші групи або батьків. Тоді у дітей з'явиться ще більше бажання до створення нового, задовольниться потреба у самовираженні та отриманні позитивних емоцій.

Останньою умовою, яка посідає важливе місце у формуванні предметно-практичної, технологічної компетентності у процесі конструктивної діяльності є співпраця ЗДО та батьків. Батьки мають розуміти, що їхня участь в освітньому процесі є невіддільною (частина/ознака) частиною повноцінного розвитку дитини. Тому педагогічні працівники ЗДО мають постійно проводити для батьків різноманітні заходи (майстер-класи, круглі столи, консультації, анкетування, дні відкритих дверей), які будуть містити інформацію щодо

важливості формування предметно-практичної, технологічної компетентності у дітей дошкільного віку. Для того, щоб батьки краще розуміли користь впливу конструктивної діяльності на дошкільників, вихователі під час днів відкритих дверей можуть запропонувати їм поспостерігати за роботою своїх дітей, запропонувати разом створити певну конструкцію або інколи пропонувати виготовити певні вироби спільно з дитиною вдома. Також батьків можна долучити до збору покидькових та природніх матеріалів для конструктивної діяльності у ЗДО.

Для того, щоб дізнатися, яке уявлення батьки дітей дошкільного віку мають про предметно-практичну, технологічну компетентність нами було проведено анкетування, яке показало, що майже всі батьки не усвідомлюють важливість формування даної компетентності у їхніх дітей в процесі конструктивної діяльності. Лише 30 % опитаних намагаються спільно з дитиною долучатися до процесу конструювання та підтримувати інтерес дитини до такого виду діяльності. Інші батьки впевнені, що для розвитку предметно-практичної, технологічної компетентності буде достатньо забезпечити дитину необхідним конструктивним матеріалом, а далі дитина самостійно навчиться використовувати його.

За словами І.О. Білої дитяче конструювання являє собою процес побудови конструкції, взаємне розміщення частин і елементів, створення конструкцій та моделей із різного будівельного матеріалу, деталей конструктора, виготовлення виробів з паперу, картону, різного природного матеріалу, залишкового матеріалу тощо [3, с. 13]. Різноманітність такого матеріалу під час конструктивної діяльності необхідна для того, щоб дитина навчилася користуватися різними способами з'єднання деталей (скріплення, склеювання, зв'язування, зціплення, накладання тощо). Якщо дитина починає конструювати із зазначеного матеріалу тільки для того, щоб зануритися у самий процес, то конструктивна діяльність за своїм характером буде схожа з образотворчою. Якщо ж дитина чітко усвідомлює, для чого вона створить певну конструкцію та що потім буде з нею робити, тоді конструктивна діяльність уподібнюється технічній творчості.

На думку О.М. Поповича конструктивна діяльність дітей старшого дошкільного віку має свої особливості: діти освоюють способи обстеження предметів і способи створення конструкцій; дошкільники пізнають конструктивні властивості деталей, матеріалів; розширюється сфера творчих проявів [4, с. 157].

Для розвитку дітей дошкільного віку конструктивна діяльність має безмежні можливості. Для того, щоб самостійно щось сконструювати, дітям необхідно все виконати чітко, дотримуючись певної послідовності: перший етап — визначення мети (для чого ми будемо це робити); другий етап — продумати, які дії будуть виконуватися з початку створення об'єкта і до його завершення (що ми маємо зробити для того, щоб конструкція вийшла такою, як ми хочемо); третій етап — розподіл обов'язків (цей етап використовується для групової роботи й дає змогу зробити висновки, що без спільного задуму та злагодженої роботи задумане не вийде реалізувати); четвертий етап —

контроль процесу виконання завдань (дошкільники мають володіти навичками самоконтролю та намагатися виявити та виправити помилку одразу; також діти при необхідності можуть допомогти своїм товаришам, якщо у них щось не виходить. Але потрібно пам'ятати, що ця допомога має бути ненав'язливою та пропонуватися у випадках, які дійсно передбачають ускладнення для іншої дитини); п'ятий етап — аналіз та оцінка отриманого результату (порівняння результату із початковим задумом, визначення того, що нам вдалося виконати, де ми зробили помилку, припущення того, як можна виправити цю помилку наступного разу). Всі ці етапи схожі з компонентами конструктивно-технічної діяльності дорослих. Тобто такий взаємозв'язок доводить, що для розвитку винахідницьких вмінь, технічних здібностей та загалом розумового розвитку дитини використання конструктивної діяльності є необхідним для подальшого формування конструктивно-технічних умінь і навичок.

До того ж конструктивна діяльність позитивно впливає не тільки на нормотипових дітей, а й активно використовується під час корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Діти з інтелектуальними порушеннями під час конструювання дізнаються про властивості предметів (колір, форму, величину, вид матеріалу), збагачують словник іменниками, прикметниками, прислівниками, прийменниками, числівниками тощо. Але вихователь має докласти значних зусиль для роботи з дошкільниками з ООП, адже методика навчання конструюванню для них є спрощеною. Педагог має розпочати з мотивації дітей з особливими освітніми потребами. Для того, щоб зацікавити дитину потрібно викликати у неї інтерес до кінцевого результату конструювання, внаслідок чого у дитини виникає бажання також створити певний виріб. Після того як вихователь змотивував дітей, потрібно зробити сам процес конструювання захопливим для того, щоб дитина змогла довести процес до кінця.

Ще однією перевагою конструктивної діяльності для дітей з ООП є взаємодія з іншими дітьми. Наслідуючи дітей у групі, дошкільник з ООП має можливість також навчитися чомусь. Таким чином вони вчаться спілкуватися, краще соціалізуються, набувають вміння працювати в команді, оцінювати власні вироби, аналізуючи роботи інших. І нехай цей процес займе трохи більше часу ніж у нормотипових дітей, але при створенні належних умов він буде ефективним та сприятиме розвитку дитини з особливими потребами. Те, що робить дитина з ООП не має бути індивідуальною роботою, а роботою всієї групи. Якщо асистент дитини буде займатися з нею окремо від усіх дітей, це не означатиме, що вона швидше чомусь навчиться. Лише при взаємодії з однолітками вона зможе отримати те, що їй необхідно. Тільки за такої умови це буде інклюзивним процесом, до якого будуть залучені всі дошкільники групи. І результатом даної діяльності стане спільний творчий продукт, до якого кожна дитина докладе частинку своїх зусиль. Якщо ж на початкових етапах педагог не знає як правильно долучити дитину з ООП до створення спільного продукту і пояснити дітям особливості цієї дитини, тоді необхідно використати європейський підхід, суть якого полягає в тому, що ми розповідаємо дітям про те, що всі люди однакові, і всі ми щось робити можемо, а щось у нас робити не

виходить. Після цього можна запропонувати гру, що ми не вміємо робити, а що ми робимо дуже добре в контексті конструювання. Також пояснюємо те, що дитина з ООП вміє робити ті самі речі, що і ми, просто інколи вона це робить іншим способом.

Основними завданнями педагога під час роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в процесі конструктивної діяльності є збагачення пасивного та активного словника, формування вміння виділяти з цілого частини окремих деталей, називати їх розташування. Завдяки компенсаторним можливостям, які має кожна нозологія, звичайні діти можуть багато чому навчитися у дітей з ООП. Спостерігаючи за роботою дитини з ООП, нормотипові діти можуть отримати незвичайний досвід щодо створення конструкцій, адже вироби дитини з ООП є унікальними та незвичайними.

Різні види конструювання також використовуються під час арттерапевтичних занять. Наприклад, під час пісочної терапії діти мають змогу конструювати з піску, дізнаватися про його властивості й в цей же час позбуватися внутрішнього напруження, вирішувати проблемні ситуації, які їх турбують. Конструктивна діяльність — це цінна скарбничка, яка сприяє всебічному розвитку не тільки дітей дошкільного віку, а й усіх вікових категорій. Її безмежний потенціал спонукає психологів та педагогів до наукових досліджень для того, щоб знайти нові сфери, у яких конструктивна діяльність буде ефективним способом набуття нових знань, умінь та навичок. Проте необхідно пам'ятати, що одноманітна діяльність, яку всі діти виконують за вказівкою вихователя не несе ніякої користі для дитини. Педагоги повинні надати дітям свободу вибору під час конструктивної діяльності. Процес конструювання має передбачати варіативність для дітей. Якщо сьогодні одна дитина хоче змайструвати з конструктора будиночок для ляльки, а інша — зробити халабуду з подушок та ковдр, надайте їм таку можливість. Це розвиває самостійність, усвідомленість того, що кожен має право вибору. Ми повинні виховати унікальну особистість, яка матиме власну думку та самостійно вмітиме створювати щось особливе, а не робота, який виконує все за певною вказівкою.

Для того, щоб перевірити ефективність використання конструктивної діяльності під час формування предметно-практичної, технологічної компетентності нами було проведено експериментальне дослідження на базі Ліщинського закладу дошкільної освіти «Ластівка». Дослідження складалося з трьох етапів: констатувального (проведення методик для визначення рівнів сформованості предметно-практичної, технологічної компетентності за когнітивним, емоційно-ціннісним, поведінковим критеріями у дітей старших груп), формувального (впровадження авторської програми розвитку зазначеної компетентності в процесі конструктивної діяльності) та контрольного (проведення повторної діагностики). До експерименту було залучено 43 дитини, 22 з яких перебували в експериментальній групі «Сонечко», інші 21 — контрольна група «Барвінок».

Для того, щоб підібрати доцільні методики діагностування рівня сформованості предметно-практичної, технологічної компетентності ми

визначили критерії та показники, за якими потрібно провести методики. Нами було виділено наступні критерії: когнітивний (обізнаність з предметами та правилами поведінки з робочим інструментарієм), емоційно-ціннісний (ставлення дошкільників до навколишніх предметів, бажання створювати, працювати в команді, доводити розпочату справу до кінця) та поведінковий (самостійність під час створення вибору, унікальні ідеї, використання різних видів предметно-практичної діяльності).

За загальними результатами дослідження рівня сформованості предметно-практичної, технологічної компетентності було виявлено, що в експериментальній групі високий рівень мають 26% дітей старшого дошкільного віку, середній — 51 %, високий — 23 %. У контрольній групі показники майже не відрізнялися і становили 28,5 % у дітей з високим рівнем сформованості, 49 % — у дітей з середнім рівнем, 22,5 % — у дітей з низьким рівнем.

Отже, зазначені результати вказали на те, що у більшості дітей старшої групи Ліщинського ЗДО «Ластівка» предметно-практична компетентність сформована недостатньо. Нами було вирішено, що для покращення отриманих результатів доцільно буде розробити авторську експериментальну програму «Світ моєї мрії», яка складатиметься з циклу занять для гуртка з конструктивної діяльності. На теперішній час програма містить заняття за наступними темами: «Іграшка власноруч», «Друге життя пластикового посуду», «Казкові звірі», «Ящик для зберігання фруктів», «Вітрячок», «Різнокольорова змія», «Осіння гірлянда», «Осінній віночок», «Транспорт», «Фабрика меблів», «Багатоповерховий будинок», «Побудуємо ферму», «Гараж для машин», «Млин». Під час кожного заняття до дітей приходив майстер Роботунчик з різними матеріалами для створення цікавих виробів. Дошкільники користувалися покидьковими (сірникові коробки, картонні коробки, дерев'яні палички із морозива, пластикові тарілки та стаканчики, корки від пластикових пляшок), природними (шишки, жолуді, каштани, гілочки, листя, ягоди, шкаралупи горіхів) паперовими (картон, папір) та будівельними (конструктор Lego) матеріалами.

Як зазначає Федорович, у роботі з дошкільниками потрібно використовувати такі види конструювання: з ігрового будівельного матеріалу (зокрема, конструкторів); з паперу і картону; з природного матеріалу (пісок, глину, каміння тощо); із залишкового, допоміжного, текстильних матеріалів [5, с. 167]

Після впровадження запропонованої програми було проведено повторне дослідження для виявлення змін у рівнях сформованості предметно-практичної, технологічної компетентності у контрольній та експериментальній групах. Діагностика показала, що у контрольній групі значних змін не відбулося: на низькому рівні знаходилося 18 % дітей, на середньому — 52 %, на високому — 30 %. В цей час, результати в експериментальній групі значно покращилися: низький рівень мали 14,5 % дошкільників, середній — 39 %, а високий рівень зріс до 46,5 %. Тому використання авторської програми формування

предметно-практичної, технологічної компетентності в дітей старшого дошкільного віку «Світ моєї мрії» у ЗДО є виправданим.

Для того, щоб процес формування предметно-практичної, технологічної компетентності у дітей старшого дошкільного віку проходив ефективніше ми рекомендуємо для вихователів декілька порад: інформація має властивість втрачати свою актуальність через деякий час, тому поновлюйте свої знання за допомогою вебінарів, тренінгів, семінарів-практикумів, майстер-класів, які можуть надихнути до створення авторських методик. Необхідно пам'ятати, що під впливом соціальних змін виховується покоління, яке має інший спосіб бачити світ, тому застосування застарілих методик може бути ефективним, а може не виправдати себе, тому підходьте до їх вибору ретельно. Обмінюйтесь своїм досвідом з іншими педагогами, діліться досягненнями та невдачами, не бійтеся визнати, що у вас щось не вдається.

Під час занять будьте прикладом для дітей: акуратно та раціонально використовуйте матеріали, відразу прибирайте після себе, обережно поводьтеся з робочим інвентарем. Не забувайте заготовляти матеріали для конструювання з природного матеріалу заздалегідь, щоб всім дітям потім вистачило необхідних засобів. Восени разом з дітьми заготуйте насіння рослин, назбирайте жолудів, шишок, каштанів, листя з дерев, засушіть його; літом та весною можна зібрати квіти, листя, ягоди й все це засушити. Ніколи жорстко не критикуйте роботу дитини, навіть, якщо у неї щось не виходить. До прикладу, скажіть: «В тебе виходить набагато краще, ти швидко вчишся, я впевнена, що наступного разу твоя вежа буде ще кращою, якщо ти будеш трохи акуратнішим». Оцінка виробу дитини має бути обґрунтованою, спочатку наводимо позитивні сторони виробу, потім кажемо, як можна покращити роботу наступного разу. Обов'язково хваліть кожну дитину. Для всіх дошкільників вихователь має періодично створювати ситуації успіху, які сприятимуть підвищенню самооцінки та впевненості. Задовольняйте потребу дитини у створенні нового. Якщо прийшовши зранку у садочок, дитина просить певні засоби для конструювання, необхідно задовольнити цю потребу.

Висновки. Формування предметно-практичної, технологічної компетентності у дітей старшого дошкільного віку посідає одне з важливих місць у ЗДО. Якщо не розпочати формування зазначеної компетентності у дошкільному віці, то надалі дитині буде важко опанувати багатьма життєво необхідними навичками. Вихователю необхідно звернути увагу на потенціал конструктивної діяльності під час формування предметно-практичної, технологічної компетентності, що дасть змогу дітям краще пізнавати властивості різних предметів, розвивати свою уяву та творчість, вчитися взаємодіяти з іншими дітьми та приходити до спільного результату. Якщо вихователь правильно організує процес конструктивної діяльності для нормотипових дітей та для дітей з ООП, це надасть змогу дошкільникам набути не тільки спеціальних умінь (створення певних предметів з різних видів конструктивного матеріалу), а й додаткових (вміння обстежувати предмет, визначати в ньому окремі частини, порівнювати різні споруди між собою, виділяти основні деталі, які є каркасом для споруди та додаткові, послідовно

планувати свою діяльність та кінцевий результат, оцінювати його, знайомитися з властивостями різного матеріалу, способами поєднання його між собою, орієнтуватися у просторі, збагачувати словник новими поняттями).

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01>
2. Білан О.І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О.І. Білан. — Тернопіль: ТОВ «Мандрівець», 2017 — 256 с.
3. Біла І.М. Психологія творчого конструювання в дошкільному віці: авторефер. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра. психолог. наук: 19.00.07 / І.М. Біла. Київ, 2012. — 39 с.
4. Попович О.М. До питання особливостей конструктивної діяльності дітей дошкільного віку [Електронний ресурс] / О.М. Попович // Науковий вісник Ужгородського національного університету. — 2014. — № 32. — С. 156-158. Режим доступу: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/11368>.
5. Федорович А.В. Формування навичок художнього конструювання в дітей дошкільного віку [Електронний ресурс] / А.В. Федорович // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. — 2021. — Т. 2, Вип. 79 — С. 166-170. — Режим доступу: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/34651/Fedorovych.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

References:

1. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity (nova redaktsiia) [Basic component of preschool education (new edition)]. (n.d.). *mon.gov.ua*. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01> [in Ukrainian].
2. Bilan O.I. (2017). *Prohrama rozvytku dytyny doshkilnoho viku «Ukrainske doshkillia» [Preschool child development program "Ukrainian Kindergarten"]*. Ternopil: TOV «Mandrivets» [in Ukrainian].
3. Bila I.M. (2012). *Psykhologhiia tvorchoho konstruiuvannia v doshkilnomu vitsi [Psychology of creative construction in preschool age]*: Kyiv [in Ukrainian].
4. Popovych O.M. (2014). *Do pytannia osoblyvostei konstruktyvnoi diialnosti ditei doshkilnoho viku [To the question of the peculiarities of the constructive activity of preschool children]*. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu — Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*, 32, 156-158 Retrieved from <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/11368> [in Ukrainian].
5. Fedorovych A.V. (2021). *Formuvannia navychok khudozhnoho konstruiuvannia v ditei doshkilnoho viku [Formation of artistic construction skills in preschool children]*. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova — Scientific journal of the NPU named after M.P. Drahomanova.*, 79 (2), 166-170. Retrieved from <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/34651/Fedorovych.pdf?sequence=1&isAllowed=y>